

# ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ АГРОГОСПОДАРЮВАННЯ

УДК 338.43:636.5

## СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ РИНКУ ПРОДУКЦІЇ ПТАХІВНИЦТВА СУМЩИНИ

**С. М. Виганяло**, аспірант, Сумський національний аграрний університет

*В статті здійснено детальний аналіз стану та особливостей розвитку ринку продукції птахівництва в Сумській області. Досліджено проблеми розвитку галузі птахівництва. Визначено напрямки впливу на ринки продукції птахівництва в умовах нестабільного розвитку галузі.*

**Постановка проблеми у загальному вигляді.** Дослідження сучасного стану підприємств птахівництва є особливо актуальним в сучасній економічній ситуації, яка диктує підприємствам новий підхід до організації та планування виробництва. Для забезпечення населення продуктами птахівництва на рівні збалансованого харчування потрібно розвивати птахівництво на промисловій основі. Враховуючи специфіку виробничої технології, на відміну від інших галузей, виробництво проводиться на невеликих підприємствах або як дрібнотоварне виробництво (домогосподарства населення). Ось чому галузь птахівництва, якщо вести її на промисловій основі, об'єктивно вимагає вдосконалення організаційно-економічних перетворень – глибокої спеціалізації, концентрації та інтеграції технологічних та управлінських процесів.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** Дослідження проблем реформування АПК, розвитку та ефективності галузі птахівництва та конкурентного середовища знайшли своє відображення у наукових працях П.Т.Саблука, В.Г.Ткаченко, В.І.Богічова, Б.А.Мельника, С.М.Онісько та багатьох інших вчених-економістів. Однак питання ефективного господарювання птахівничих господарств в період ринкових відносин залишається не до кінця дослідженим та дуже актуальним на сьогоднішній момент. Однак багато теоретичних та практичних питань залишаються не вирішеними, а в деяких моментах навіть не сформованими та не формалізованими.

**Формування цілей статті.** Дослідження мають на меті вивчити динаміку розвитку галузі птахівництва. Вивчити основні проблеми, які стримують виробництво продукції на промисловій основі. Виявити основні проблеми та особливості формування конкурентного середовища на ринку курятини. Намітити шляхи подолання негативних явищ у галузі.

**Викладення основного матеріалу дослідження.** Важливим завданням економіки в умовах ринкової економіки є призупинення спаду агропромислового виробництва, стабільне та безперервне забезпечення населення продуктами першої необхідності (м'ясо та яйця птиці), що забезпечить продуктову безпеку в умовах нестабільності та низької купівельної спроможності на-

селення. Досягти цього можна лише за умови сформованого цивілізованого ринку продовольства. В умовах розвитку ринкової економіки галузь має досить привабливі умови та ідеальне середовище для розвитку промислового птахівництва.

Аналізуючи статистичні дані Державного комітету статистики України поголів'я птиці по Україні від 123,7 млн. гол у 2000 році до 203,8 млн. гол у 2010 році. При цьому продуктивність курей-несучок відповідно від 213 до 281 яєць за рік у відповідних роках [1].

Аналізуючи дані Статистичного щорічника Сумської області за 2010 року Сумської області за попередні роки ми можемо прослідкувати тенденцію збільшення питомої ваги виробництва продукції птахівництва (зокрема яєчний напрямок) від 284,7 млн шт у 2000 році до 267,9 млн.шт у 2010 році [2]. Та відповідно зменшення питомої ваги продукції птахівництва (яєчний напрямок) виробництва підприємствами від 42,5% до 24,11% у відповідних роках. Як показано в таблиці 1.

Така динаміка вказує на досить скрутний стан розвитку промислового виробництва продукції птахівництва (яєчний напрямок) по Сумській області впродовж останніх десяти років.

Порівнюючи з динамікою виробництва яйця в цілому по Україні, коли у 2000 році промислове виробництво яєць складало 2977 млн. шт. що складало 33,7% то у 2010 році – 10250 млн.шт що становить 60,1%. Як показано в таблиці 2.

Ситуація виробництва продукції птахівництва (яєць) промисловим чином та господарствами населення наглядно показана на Рис.1.

Поголів'я птиці за регіонами у 2010 році: в цілому по Україні 203840 тис голів, з них в Сумській області – 3726 що складає 1,83% від загального поголів'я по Україні.

Виробництво м'яса за регіонами у 2000 роком: в цілому по Україні 1663 тис. т, з них м'ясо птиці – 193 тис. т що складає 11,60 % від загальної кількості.

Порівняно з 2005 роком: в цілому по Україні 1597 тис. т, з них м'ясо птиці – 497 тис. т що складає 31,12 % від загальної кількості.

Порівняно з 2010 роком: по Україні 2059 тис. т, з них м'ясо птиці – 954 тис. т що складає 46,33% від загальної кількості.

Виробництво основних видів продукції тва-

ринництва (яйця) за регіонами у 2010 році: в цілому по Україні 17052 млн. шт., з них в Сумській

області – 268 млн. шт. що складає 1,57%.

Таблиця 1

Поголів'я птиці по категоріях господарств у Сумській області

	1990	1995	2000	2005	2007	2008	2009	2010
Господарства усіх категорій								
М'ясо птиці (у забійній вазі), тис.т.	18,4	6,7	5,3	7,0	6,8	6,2	6,3	9,0
Яйце, млн. шт	532,2	298,7	284,7	371,6	322,5	270,2	265,3	267,9
Сільськогосподарські підприємства								
М'ясо птиці (у забійній вазі), тис.т.	7,2	0,9	0,4	0,4	0,4	0,4	0,2	0,2
Яйце, млн. шт	226,7	97,8	82,8	165,2	117,9	73,5	68,4	64,6
Господарства населення								
М'ясо птиці (у забійній вазі), тис.т.	11,2	5,8	4,9	6,6	6,4	5,8	6,1	8,8
Яйце, млн. шт	305,5	200,9	201,9	206,4	204,6	196,7	196,9	203,3

Джерело: Статистичний щорічник Сумської області за 2010 рік. Головне управління статистики у Сумській області.



Рис. 1. Виробництво продукції птахівництва (яєць) на Сумщині

Джерело: Статистичний щорічник Сумської області за 2010 рік. Головне управління статистики у Сумській області.

Таблиця 2

Виробництво основних видів продукції тваринництва за категоріями господарств по Україні

	2000	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Яйця, млн. шт по Україні	8809	11447	11955	13046	14235	14063	14957	15908	17052
З них:									
Сільськогосподарські підприємства, млн. шт	2977	5040	5531	6458	7633	7605	8471	9258	10250
Господарства населення млн. шт	5832	6437	6424	6588	6602	6458	6486	6650	6802

Джерело: Україна у цифрах у 2010 році. Державний комітет статистики України

За січень 2012р. в Україні реалізовано на забій 278 тис. т худоби та птиці (у живій вазі), що на 0,7% менше порівняно з січнем 2011р., вироблено 591 тис. т молока (на 4,0% більше) та 1,3 млрд. шт. яєць (на 1,9% менше). Частка господарств населення у загальному виробництві цих продуктів тваринництва складала відповідно 55%, 70% та 24%. [3]

Аналізуючи таблицю 3, можна відзначити, що з 18 районів Сумської області продовжують промислово виробляти яйця тільки 8 районів: найбільші Липоводолинський - 23,21%, Путивльський – 20,2%, та Роменський – 16,7% від загального промислового виробництва по області. Більшість птахофабрик стали збитковими, а деякі

взагалі збанкрутілі. Причини цих змін можна виділити і об'єктивні і суб'єктивні. У зв'язку із зміною економічного ладу в країні відбулося багато змін, внаслідок чого порушились зв'язки, з'явився диспаритет цін на промислову і сільськогосподарську продукцію, подорожчання кормів, зниження платоспроможності населення та багато інших факторів, які внаслідок їх комплексної дії зумовили занепад птахівництва, поряд із занепадом інших галузей сільського господарства. Також далася взнаки неспроможність більшості керівників господарств ефективно організувати виробництво в нових економічних умовах.

Тому першочерговими завданнями, які стоять перед галуззю птахівництва є нарощування

Виробництво яєць по районах Сумської області  
у сільськогосподарських підприємствах, млн. шт.

	1990	1995	2000	2005	2007	2008	2009	2010
По Сумській області	226,6	97,4	82,8	165,2	117,9	73,5	68,4	64,6
Білопільський	16,5	9,9	17,9	25	24,2	7,6	-	-
Буринський	7,9	0	1,5	-	-	-	-	-
Великописарівський	4,0	0,4	0,0	-	-	-	-	-
Глухівський	2,5	0,1	0,1	0,0	0,0	-	-	-
Конотопський	10,6	6,7	1,3	15,2	6,4	13,0	14,2	7,4
Краснопільський	7,8	3,2	3,6	2,4	0,0	-	-	-
Кролевецький	4,3	0,5	0,0	0,1	-	-	-	-
Лебединський	14,1	3,8	5,6	4,0	4,6	3,6	3,6	3,8
Липоводолинський	15,3	8,5	19,4	25,4	9,4	8,5	18,9	15,0
Недригайлівський	9,6	6,9	5,6	13,2	8,7	4,1	6,4	7,9
Охтирський	8,7	3,4	1,3	0,2	-	-	-	-
Путівльський	10,1	6,9	5,1	12,4	9,0	7,1	15,3	13,1
Роменський	9,9	0,3	0,1	2,6	6,7	6,4	9,4	10,8
Середино-Будський	-	0,0	-	-	-	-	-	-
Сумський	85,3	41,0	20,3	64,7	48,7	23,1	0,5	6,4
Тростянецький	9,9	2,7	0,7	-	-	-	-	-
Шосткинський	5,4	2,0	0,3	-	0,2	0,1	0,1	0,2
Ямпільський	4,7	1,1	0,0	-	-	-	-	-

Джерело: Статистичний щорічник Сумської області за 2010 рік. Головне управління статистики у Сумській області.



Рис. 2. Лінія тренду виробництва яєць на промислових підприємствах Сумщини

Джерело: Статистичний щорічник Сумської області за 2010 рік. Головне управління статистики у Сумській області.

Аналізуючи Рис. 2 бачимо що за останні роки виробництво курячих яєць промисловим способом на Сумщині має тенденцію до зменшення. Лінія тренду (Рис. 2) вказує на динаміку зміни значення показників, використовується для аналізу похибок прогнозування, також званого регресійним аналізом. Величина вірогідності апроксимації становить 0,92, що достатньо підходить для лінії даних. Лінія тренду показує, що значення спадають нерівномірно, та прогнозує таке спадання на наступні періоди.

Враховуючи низький потенціал нарощування пропозиції з боку домогосподарств, а також низьку вірогідність імпорту даної продукції промислове виробництво на птахофабриках залишається єдиним перспективним напрямком до нарощування потужностей. Потрібно зазначити, що промислове птахівництво з усіх галузей тваринництва на сьогодні має всі можливості для динамічного розвитку та залишається привабливим для інвестицій. В розвитку даної галузі першочерговим завданням слід ставити забезпечення вітчиз-

зняних споживачів якісною продукцією, забезпечення продовольчої безпеки країни. Збільшення випуску продукції, в першу чергу залежить від зниження вартості кормів та підвищення продуктивності птиці. Завдяки скоростиглості та високій якості продукції птахівництва, ця галузь займає пріоритетне місце серед галузей тваринництва. За даними ФАО (Продовольча та сільськогосподарська організація ООН, від англ. Food and Agriculture Organization) щорічний приріст продукції птахівництва складає для яєць 3-3,5, для м'яса 4,4% [4, с.4]

**Висновки.** Становлення цивілізованого ринку в Україні в галузі промислового птахівництва вимагає напрацювань нових підходів організації промислового виробництва. Вироблення нової стратегії аграрної політики, спрямованої на формування продовольчої безпеки країни, політики підтримки вітчизняного виробника, перебудову на державному рівні економічних соціальних та правових відносин на продовольчому ринку, форму-

вання продуманої інвестиційної політики та конкурентного середовища. Тому в умовах кризового стану та становлення ринкової економіки у виробництві необхідне регулювання всіх процесів ринку продукції птахівництва на державному рівні, що здійснюється в таких напрямках:

Державне регулювання цін на основні фактори виробництва (корм, електроенергію, медпрепарати та ін.).

Державна дотація на основні фактори виробництва (корм та ін.)

Розробка та втілення в дію програми розвитку птахівництва з залученням місцевих та централізованих бюджетів.

Цільова фінансова допомога.

Регулювання ціни на продукцію.

Врахування в державних програмах різних видів та розмірів квот на продукцію птахівництва.

На підприємствах доцільно використовувати нові підходи до планування діяльності підприємств.

#### **Список використаної літератури:**

1. Україна у цифрах у 2010 році: статистичний довідник/Державний комітет статистики України. - Київ : Держкомстат України, 2010.
2. Статистичний щорічник Сумської області за 2010 рік : статистичний збірник / Державний комітет статистики України. Головне управління статистики у Сумській області; ред. Л.І.Олехнович; відповід. за вип. Г. М. Берестовська. - Суми : Головне управління статистики у Сумській області, 2011. - 672 с.
3. [www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua) - офіційний сайт Державного комітету статистики.
4. Вербицький С. Птахівництво: сучасний стан та прогнози/С.Вербицький, Шевченко // Птахівництво. – Вересень 2008. – С. 4-7.

*В статті проведено детальний аналіз стану та особливостей розвитку ринку продукції птицеводства в Сумській області. Досліджено проблеми розвитку птицеводства. Намечено напрями впливу на ринки продукції птицеводства в умовах нестабільного розвитку отрасли.*

*The article by detailed analysis and features of the market of poultry products in the Sumy region. The problems of poultry industry. The directions of the impact on trade of poultry products in the unstable development branch.*

Рецензент: д.е.н., професор Михайлова Л.І.  
Дата надходження до редакції: 22.03.2012 р.

УДК 657.633

### **НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ**

**В. П. Гончар**, старший викладач, Сумський національний аграрний університет

*Запропоновано класифікацію нормативно-правового забезпечення системи внутрішнього контролю сільськогосподарських підприємств; встановлено основні проблеми нормативного регулювання внутрішнього контролю та запропоновано шляхи їх вирішення*

**Постановка проблеми у загальному вигляді.** Система внутрішнього контролю будь-якого підприємства повинна бути гарантом своєчасного і точного інформування про виконання підконтрольними об'єктами вказівок керівництва та виявлення відхилень в діях таких об'єктів. В

той же час, організація і функціонування самої системи контролю також повинна відповідати певним параметрам і потребує координації та регулювання.

Правові засади регулювання внутрішнього контролю викладені в законодавчо-нормативних